

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" (ויקרא כה, ד)

הצעה למהלך הוראה לתלמידי החינוך היסודי בחמ"ד

כתיבה: דבורה פרידמן. קראו והעירו: צוות היחידה לחינוך לשוני בחמ"ד

לקראת שנת השמיטה תשע"ה, הבאה עלינו לטובה, אנו מציעים מהלך הוראה בו תהיה לתלמידים הזדמנות ללמוד וללמד את הערכים המיוחדים הבאים לידי ביטוי בשנה מיוחדת זו. המהלך מבוסס על "אמנת השמיטה", לה שותף מינהל החמ"ד. תהליך ההוראה משקף את עקרונות "לב לדעת" והלמידה המשמעותית, תוך קידום ההישגים בתחום השפה.

מטרת מהלך ההוראה היא לחבר את התלמידים לערכי השמיטה כך שירצו לחתום על האמנה בעצמם ובהמשך יפעלו לשכנע אחרים לעשות כן.

המסמך מתאר את המהלך הכללי כך שניתן לחלק אותו לשיעורים על-פי שיקול הדעת של המורים. קהל היעד הוא תלמידי כיתות ה'-ו'.

מהי אמנת השמיטה?

מטרת "אמנת השמיטה" היא להצהיר על מחויבות לערכים החינוכיים והחברתיים הבאים לידי ביטוי בשנת השמיטה ברוח האמנה שכרתו השבים לציון בתקופת נחמיה.

לקראת שנת השמיטה, במועד שנת השבע תשע"ה הבאה עלינו לטובה, התכנסנו אנו - רבנים ומורים, נציגי ציבור, מנהיגי חינוך ותלמידיהם - להעיד על מחויבותנו ופעולתנו למען הערכים החינוכיים והחברתיים של שנה נעלה זו.

במלאת שישים ושש שנים לחידוש עצמאותנו המדינית וחזרתנו קוממיות לארצנו, אנו כורתים אמנה כפי שעשו שְׁבִי צִיּוֹן הַשְּׁבִים לָאָרֶץ, להקים בה את בית חייהם:

"וּבְכָל זֹאת אֲנַחְנוּ כֹּרְתִים אִמְנָה וְכֹתְבִים וְעַל הַחֲתוּם שָׂרִינוּ לְוַיְגוּ כְּהִנְיֵנוּ... וְנִטַּשׂ אֶת הַשְּׁבִיעִית וּמִשָּׂא כָּל יָד" (נחמיה י, א; לב)

התחייבות זו כללה שמיטה חקלאית ושמיטה כלכלית-חברתית גם יחד.

אנו מאמינים כי מצוות שנת השמיטה היא יסוד לערכי האומה, ומקבלים עלינו להעצים ברוח שנה זו את הקשר שבין בורא עולם לבין האדם ובין האדם לבין החברה והטבע, לטהר ולקדש את חיינו הציבוריים והחברתיים בתחומים הבאים:

תיאור מהלך ההוראה

חלק א'- הבנת המושג "אמנה", למידת "אמנת השמיטה" וחתימה של התלמידים על האמנה.

אפשרות: עבודה בקבוצות - העמקה של הלמידה אודות אחד מהערכים הכלולים באמנה על פי בחירה

חלק ב'- כתיבה של מאמר עמדה או כרוז, במטרה לשכנע אחרים לחתום על האמנה.

מטרות החינוך הלשוני

המטרות הספציפיות יגזרו על פי שיקולי הדעת של המורה בהתאמה לתלמידים ולתהליכי ההוראה שכבר התבצעו בכיתה. מבחר דגמי הוראה שפורסמו ע"י האגף לחינוך יסודי עוסקים במיומנויות השפה הנדרשות כדי שהתלמידים יוכלו לבצע את המצופה במהלך ההוראה הנ"ל. ניתן לבחור מיומנות שפה להוראה מפורשת במהלך זה ולהעזר בדגם הוראה רלוונטי.

להלן מיומנויות השפה הבאות לידי ביטוי ביחידת הוראה זו (בזיקה להישגים הבאים מתוך תוכנית הלימודים):

- ✓ הבנת הנושאים, הרעיונות והמסרים העולים מהקריאה בטקסטים, שהם חלק מהמורשת התרבותית היהודית- באמנה מופיעים ציטוטים רבים של פסוקים-הישג 7.
- ✓ הבעת עמדה מנומקת בכתב- כרזה, מאמר עמדה, כתבה בעיתון, "פלייר" ועוד –הישג 2
- מומלץ ליצור סביבה מתוקשבת/תקשובית בה התלמידים יחקרו יצרו, ינהלו שיח עמיתים, יעריכו את תוצרי החברים וכו'.

לבחרים בעבודה בקבוצות והעמקה של הלמידה אודות אחד מהערכים הכלולים באמנה ישנן מיומנויות נוספות:

- ✓ הפקת מידע ממגוון מקורות -הישג 5.
- ✓ הצגת רעיונות בהרצאה תוך התאמת תוכן הדברים וצורתם לנושא, לנמען ולנסיבות על ידי (הישג 1):
 - דיבור לעניין וברמת פירוט מתאימה תוך ביסוס הנאמר
 - הצגת רעיונות ברצף הגיוני
 - בחירת משלב מתאים ושימוש בלשון קבילה
 - התאמת נימת הדיבור ועצמת הקול
- ✓ האזנה הממוקדת בדברי אחרים תוך (הישג 1):
 - מעקב אחר רצף הדברים
 - גילוי רעיונות בנאמר
 - פרשנות הערכה ונקיטת עמדה לגבי תוכן הדברים
 - פרשנות של התנהגותו הבלתי מילולית של הדובר
 - התייחסות לאופן ולצורת ההצגה של הדברים

עקרונות הלמידה המשמעותית במהלך ההוראה ו"לב לדעת"

למידה משמעותית מושתתת על שלושה עקרונות עיקריים: ערך לומד ולחברה, מעורבות הלומד והמלמד, רלוונטיות ללומד. למידה זו מזמנת ללומד חוויה רגשית וקוגניטיבית מעניינת ומאתגרת המאפשרת הן למידה עצמאית והן למידה בתוך אינטראקציה עם אחרים.

יחידה זאת מזמנת למידה מכוונת תוצר. לתלמידים ברור מן ההתחלה לאיזה תוצר עליהם להגיע בסוף התהליך – טקסט שמטרתו לשכנע אחרים לחתום על "אמנת השמיטה". ידיעה זאת מאפשרת להם להיות מעורבים ופעילים בתהליך הלמידה ובמהלך הכתיבה, לחזור על דברים ולשפר כדי להגיע לתוצר שנקבע מראש.

ערך: נושא השמיטה והערכים הנלמדים מתוך אמנת השמיטה מוכרים לעולמו של התלמיד בבית הספר של החמ"ד. במהלך ההוראה התלמיד מעמיק במשמעות וחשיבות הנלמד הן ברמה אישית והן ברמה הכללית שכן הוא פועל לשכנע אחרים לחתום על האמנה. לתלמיד ניתנת בחירה של ערך אחד בו ירצה להעמיק את הידע האישי שלו.

מעורבות: התלמיד בוחר את הערך בו יעמיק את הלמידה. העובדה שבהמשך יצטרך ללמד את חבריו את הנושא שבחר מכוונת את תהליך הלמידה האישי. מעורבות התלמיד תבוא לידי ביטוי בלמידה פעילה במסגרת הקבוצה ובהמשך בשכנוע אנשים נוספים לחתום על האמנה.

רלוונטיות: הנושא הנלמד רלוונטי לחיי התלמיד בחמ"ד מסביבת משפחתו ומבית הספר. המהלך מאפשר לתלמיד ליישם את הנלמד ברמת הכיתה ומעבר לה. התלמיד פועל לקידום ערכים בפעולתו לחיבור של אנשים נוספים לתוכן האמנה. כוחה של האמנה הוא ביכולת לחבר אנשים שונים לתכניה.

עקרונות "לב לדעת" – השלבים שבבסיס "חויית הלמידה המשמעותית": קשב, מפגש והפנמה משולבים במהלך יחידת ההוראה.

שלב א' – למידת "אמנת השמיטה" והבנת המושג "אמנה"

הסבר על התהליך ועל התוצר המצופה.

✓ **קשב** – הדרך להפניית הקשב נתונה לבחירת המורה על בסיס הרקע של התלמידים והידע הקודם שלהם בנושא השמיטה. ניתן להעזר **באתר החמ"ד** בו יש קישורים לסרטונים, תמונות וסיפורים המתאימים לתלמידים בגיל ביי"ס היסודי.

✓ **בירור מילוני של המילה "אמנה"** – באמצעות מילונים מודפסים או מילונים במרשתת.

✓ **הצגת אמנת השמיטה** – הלמידה תתייחס לתוכן האמנה ולמאפיינים ייחודיים כגון:

מהי אמנה?

אמנה היא הסכם המחייב את הכותבים והחותמים שאישרו את האמנה לכבד אותה, לעגן אותה בחוקי המקום ולהביא אותה לידיעת הציבור.

ציבור שמסכים לאמנה, מבטיח למלא את כל הדרישות של האמנה.

כל עיקרון באמנה נקרא סעיף.

אחת האמנות העתיקות ביותר היא אמנת העולים מבל, שכרתו ברית עם ה', כפי שכתוב בספר נחמיה פרק י': "וּבְכָל-זֵאת, אֶנְחֵנוּ כְּרִיתִים אֶמְנָה וְכִתְבִים; וְעַל, הַחֶתּוּם, שָׂרִינוּ לְוִיָּנוּ, כְּהִנְיָנוּ"

עיקר האמנה בספר נחמיה היא: "ובאים באלה ובשבועה ללכת בתורת ה', אשר נתנה ביד משה עבד-ה'; ולשמור ולעשות, את-כל-מצות ה' אדנינו, ומשפטיו, וחקיו..".

היום ישנן אמנות בין לאומיות רבות ומפורסמות כמו אמנת ז'נבה, אמנת רומא ועוד. הרחבה-בנספח.

מבנה האמנה בזיקה לתוכן:

- ✓ כותרת
- ✓ רקע
- ✓ הצהרה על מטרת האמנה והמחוייבות לעריכה
- ✓ פירוט ארבעה ערכים- כל נושא כולל כותרת, הסבר וציטוט מהתורה (מרכאות וציון מקור)
- ✓ סיום ומקום לחתימה

היבט לשוני

- ✓ האמנה כתובה בלשון רבים. הפעלים בלשון עתיד,
- כהצהרת כוונות לגבי העתיד.

אמנת השמיטה

לקראת שנת השמיטה. במיעד שנת השבע תשע"ה הבאה עלינו לטובה, התכנסנו אנו - רבנים ומורים, נציגי ציבור, מנהיגי חינוך ותלמידיהם - להעיד על מחויבותנו ופועלתנו למען הערכים החינוכיים והחברתיים של במלאת שישים ושש שנים לחידוש עצמאותנו המדינית וחזרתנו קוממיות לארצנו. אנו כורתים אמנה כפי שעשו שקבי ציון השבים לארצם. לחקים בה את בית חייהם:

"ובכל זאת אנתנו ברתים אמתה וכתבים ועל החתום שרינו לוננו כתינו... ונטש את השנה השביעית ומשא כל ימינו ונשנה י. א. לנ."

התחייבות זו כללה שמיטה חקלאית ושמיטה כלכלית-חברתית גם יחד:

אנו מאמינים כי מצוות שנת השמיטה היא יסוד לערכי האומה, ומקבלים עלינו ליעצים ברוח שנה זו את הקשר שבין בורא עולם לבין האדם ובין האדם לבין החברה והטבע, לטהר ולקדש את חינוך הציבוריים והחברתיים בתחומים הבאים:

א. אהבת הארץ

השמיטה - שבת העם והארץ. מבטאת את עצמת הקשר שבין הבורא לאדמתו. נהיה קשובים ורגישים לקולה של האדמה הטובה והחכמה תזונת לנו את פרייה ובשנה השביעית נישבע לה אמונים לתת לה שבתון ולחבקק בשמיטה חמה כשהיא מתחדשת ממש שנות עבודתה הסדורה. ככתוב:

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה. שדך לא תזרע וקרמך לא תזמר" וייקרא סה. דו. גם אם בשעת צורך ומצוקה, תסתיף תת כוחה על פי הוראת פוסקי ההלכה.

ב. מעורבות חברתית

הדגשת הערבות ההדדית בין כל חלקי העם. נתייחס בכבוד ובתעורר לחלש ולאחר, נהיה קשובים ורגישים ונרבי לב לזולתנו, ככתוב:

"לא תאמץ את לבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון. כי פתח תפתח את ירך ל" ונרבי סו. ז.

ג. אחריות סביבתית

השמיטה מחנכת אותנו להתייחס לארצנו ולעולם הטבע באחריות ובכבוד. כפי שנאמר: "ושבתה הארץ שבת לה" וייקרא סה. ג. עלינו לנהוג ריסון ואפסוק בשימוש במשאבי הסביבה, להכיר תודה על יפי הבריאה ולעשות כל שביכולתנו לשמור עליה, למענו למען הקיימות הסביבתית ולמען הדורות הבאים.

ד. התודעות רוחנית

שנת השמיטה הנה שנה של עצירה והרפיה ממירוצ החיים. בשנת השמיטה נעצים את העיסוק בתורה, ברוח ובטובות היהודיות. נחוק את ערכי המשפחה והקהילה ובחן מחדש את דרכנו. ככתוב: "הקפיו ודעו, כי אנכי ילקחם" וייקרא סה. יא.

מתוך הכרה כי מצוות שנת השמיטה היא ערך יסוד בחינוך האדם בישראל. אנו מבקשים לפעול יחדיו על מנת לקיים את השנה הזאת כשנה משמעותית בחיי החינוך והקהילה החברתית והאומה, כדברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הרב הראשי הראשון לארץ ישראל:

"אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד. פועלת היא השמיטה על האומה בכללה".

ועל כך באנו על החתום

- ✓ **דיון במליאה**- מומלץ לשוחח עם התלמידים אודות המפגש עם הערכים שלמדו- מה התחדש? האם ידעו שהם קשורים לשנת שמיטה? מוקד הדיון בכיתה יהיה משמעות שמירת השמיטה והמשמעות היישומית על היחיד- אלו מעקרונות השמיטה "אני" לוקח על עצמי בשנה הקרובה.
- בחירה**- המשך העמקה של תוכן האמנה במסגרת קבוצתית (על פי בחירה) ולמידת עמיתים. להרחבה נא ללחוץ [כאן](#).
- ✓ **לאחר הלמידה הפנמה ויישום**- בתום התהליך התלמידים המעוניינים חותמים על האמנה, ולוקחים על עצמם "עשיה מעשית" ליישום בשנת השמיטה.

שלב ב' – כתיבה של מאמר עמדה, כרזה/פלייר" במטרה לשכנע אנשים נוספים לחתום על האמנה.

מטרת הלמידה היא הפקת טקסט למטרות טיעון ושכנוע. התלמידים ינסו לשכנע אנשים בקהילת ביה"ס ומחוצה לו, לחתום על אמנת השמיטה לאור התהליך שעברו בכיתה, בו הם נחשפו לייחודיותה של שנת השמיטה.

תהליך הכתיבה ילמד בהתאם לידע הקודם של התלמידים ובהתאם לסוגת הכתיבה שנבחרה. במידה ולתלמידים יש ידע מוקדם אודות הסוגה, ניתן ליישם אותו בהקשר זה. במידה ואין ידע מוקדם יש להוסיף תהליך של הוראה מפורשת למאפייני הסוגה.

תהליך של הכנת תוצר שיתופי מזמין ומזמן מצבים שונים של שיח דבור שאנחנו מעוניינים שהילדים יתנסו בהם: דיון עיוני, תיאורטי ולעיתים גם פילוסופי על טקסט, ניסיונות שכנוע, הערת הערות, הבעת הערכה, שיח פרגמטי במטרה למצוא פתרונות לבעיות שצצות במהלך היצירה ועוד.

דגשים:

- ✓ **מגדירים עם התלמידים את התוצר ומאפייניו.** מבררים עם התלמידים מה הם יודעים על הסוגה שנבחרה, מה צריך להיות כלול בה? מהו הניסוח המתאים? מה המילים המתאימות?
- ✓ **התחשבות בנמען במהלך כתיבה-מבררים עם התלמידים מי הנמענים.** לפני תחילת הכתיבה יש לאפיין את הנמענים (מה הידע שלהם אודות השמיטה, מהו סדר הצגת הדברים המתאים? התאמת משלב השפה ועוד). איך התאמת התוצר לנמענים השונים תשפיע על הניסוח ועל העיצוב? במה יהיה שונה תוצר שמיועד למבוגרים מתוצר שמיועד לילדים קטנים?
- ✓ **התנסות בכתיבה במסגרת קבוצה.**
- ✓ **תהליך טיוט ושכתוב- חשוב להדגיש את הערך ואת התועלת של משוב עמיתים.** בעקבות המשוב ישכתבו התלמידים את התוצר שלהם. המשוב יכול להיות משוב של המורה או משוב של עמיתים. עקרונות משוב יעיל:
 1. המשוב יעסוק בעיקר בנקודות מרכזיות הנוגעות להיבטים של כתיבת הסוגה.
 2. המשוב יכלול הסבר ברור של הטעון שיפור, ובמידת האפשר - הצעות לשיפור.
 3. המשוב יעסוק במספר מצומצם של עניינים.

להרחבה:

- יחידת הוראה "[בילוי נעים](#)", משרד החינוך, האגף לחינוך יסודי.
- יחידת הוראה "[צרכנות נבונה](#)", משרד החינוך, האגף לחינוך יסודי.

לאחר גיבוש התוצר הסופי, יערך תהליך פרסום לגיוס חותמים על האמנה.

אמנת השמיטה

לקראת שנת השמיטה, במועד שנת השבע תשע"ה הבאה עלינו לטובה, התכנסנו אנו - רבנים ומורים, נציגי ציבור, מנהיגי חינוך ותלמידיהם - להעיד על מחויבותנו ופעולתנו למען הערכים החינוכיים והחברתיים של שנה נעלה זו.

במלאת שישים ושש שנים לחידוש עצמאותנו המדינית וחזרתנו קוסמית לארצנו, אנו כורתים אמנה כפי שעשו שבי ציון השבים לארצם, להקים בה את בית חייהם:

"ובכל זאת אנחנו ברתים אמנה וכתבים ועל החתום שרינו לוינו כתינו... ונטש את השנה השביעית ומשא כל יד" ונחמיה י, א, לבו

התחייבות זו כללה שמיטה חקלאית ושמיטה כלכלית-חברתית גם יחד.

אנו מאמינים כי מצוות שנת השמיטה היא יסוד לערכי האומה, ומקבלים עלינו להעצים ברוח שנה זו את הקשר שבין בורא עולם לבין האדם ובין האדם לבין החברה והטבע, לטהר ולקדש את חיינו הציבוריים והחברתיים בתחומים הבאים:

א. אהבת הארץ

השמיטה - שבת העם והארץ, מבטאת את עצמת הקשר שבין הבורא לאדמתו. נהיה קשובים ורגישים לקולה של הארמה הטובה החכמה הנותנת לנו את פרייה. ובשנה השביעית נישבע לה אמונים לתת לה שבתון ולחבקה בנושימה חמה כשהיא מתחדשת ממש שנות עבודתה המסורה, ככתוב:

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר" וויקרא טו, דו

גם אם בשעת צורך ומצוקה, תוסיף תת כוחה על פי חזרות פוסקי ההלכה.

ב. מעורבות חברתית

הדגשת הערבות ההדדית בין כל חלקי העם: נתייחס בכבוד ובהערכה לחלש ולאחר, נהיה קשובים ורגישים תרבי לב לזולתנו, ככתוב:

"לא תאמץ את לכבך ולא תקפץ את ידך מאחיק האביון, כי פתח תפתח את ידך לוי" ודברים טו, ז

ג. אחריות סביבתית

השמיטה מחנכת אותנו להתייחס לארצנו ולעולם הטבע באחריות ובכבוד, כפי שנאמר: "ושבתה הארץ שבת לה" וויקרא טו, ב. עלינו לנהוג ריסון ואיפוק בשימוש במשאבי הסביבה, להכיר תודה על יפוי הבריאה ולעשות כל שביכולתנו לשמור עליה, למעננו למען הקיימות הסביבתית ולמען הדורות הבאים.

ד. התחדשות רוחנית

שנת השמיטה הנה שנה של עצירה והרפיה ממירוץ החיים. בשנת השמיטה נעצים את העיסוק בתורה, ברוח ובתרבות היהודית. נחזק את ערכי המשפחה והקהילה ונבחן מחדש את דרכנו, ככתוב: "הרפו וקעו, כי אגכי אלקים" והילים טו, יא

מתוך הכרה כי מצוות שנת השמיטה היא ערך יסוד בחינוך האדם בישראל, אנו מבקשים לפעול יחדיו על מנת לקיים את השנה הזאת כשנה משמעותית בחיי היחיד, הקהילה, החברה והאומה, כדברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הרב הראשי הראשון לארץ ישראל:

"אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה".

ועל כך באנו על החתום

אמנה בין לאומית

אמנה היא הסכם שנעשה במסגרת [המשפט הבינלאומי הפומבי](#), שעליו חתומים [מדינות](#) וארגונים בינלאומיים.

האמנה מחייבת רק את המדינות והארגונים שאשררו אותה, כלומר הכניסו אותה כחלק מהחקיקה הפנימית שלהם. מדינות שחתמו על האמנה אבל לא אשררו אותה (כמו למשל [ארצות הברית](#) ביחס ל[אמנת קיוטו](#)) לא מחויבות לאמנה.

אמנה חברתית

רעיון האמנה החברתית מבוסס על כך שבני האדם הסכימו מרצונם החופשי להתארגן בחברה ולקבל על עצמם כללים, חוקים, פיקוח ומגבלות.

הסכמה זו היא מעין ברית. האדם אמנם מאבד חלק מחירותו הטבעית, אך זוכה לביטחון קיומי רב יותר ולדאגה לצרכיו ולזכויותיו. האמנה החברתית היא רעיון ואינה מסמך כתוב רעיון האמנה החברתית עומד בבסיסה של כל מדינה דמוקרטית.

העמקה של תוכן האמנה במסגרת קבוצתית (על פי בחירה) ולמידת עמיתים.

✓ **בחירה וחלוקה לקבוצות** - כל תלמיד יבחר את הערך בו הוא רוצה להעמיק. הכיתה תתחלק לקבוצות על פי בחירת התלמידים.

✓ **מפגש** - בחלק זה מתבצעת בקבוצה הפועלת הלומדת בתהליך בעל אופי חקרני. המטרה היא להעמיק את ההבנה אודות הנושא הנבחר תוך קישור לעולמם של התלמידים. לאחר הלמידה הקבוצתית על התלמידים להכין את הנושא להצגה על לוח/פוסטר וללמד את חבריהם לכיתה.

שני מאפיינים מרכזיים לעבודה הקבוצתית:

✓ למידה של מקורות בנושא - הסעיף הרלוונטי באמנה ומקורות נוספים.

✓ למידה חוץ כיתתית - מחיי היום-יום בסביבה הקרובה ובמשפחה.

הוראה מפורשת של מיומנויות שפה

בחלק זה התלמידים נדרשים להשתמש במיומנויות שפה ובמיומנויות עבודה בקבוצה. על המורה לשלב הוראה מפורשת בהתאם לידע הקודם של התלמידים.

- עריכת ראיון - במידה והתלמידים לא למדו כיצד לערוך ראיון ולארגן את עיקרי הדברים יש לשלב למידה זו במסגרת עבודת המורה עם הקבוצות. ללמד מהו ראיון? מהי שאלת ראיון טובה? מה חשוב לשאול בנושא? איך נערוך את הדברים? איך קובעים ראיון? כדאי להציע כלים תקשוביים שבהם ניתן להשתמש לטובת הראיון כגון: הקלטה וכן כלי תקשובי לתהליך הטיוט והשכתוב.

ניתן להעזר ביחידת הוראה שפורסמו באגף לחינוך יסודי לפירוט תהליכים דומים (לא זהים):

✓ יחידת הוראה "[לתפארת מדינת ישראל](#)" - משרד החינוך, האגף לחינוך יסודי.

- הפקת מידע ממקורות מידע שונים

- הכנה והצגה של הרצאה

- יצירת שיח עם עמיתים לשם הערכה וביקורת של תהליכים ותוצרים.

✓ יחידת הוראה "[יום המשפחה](#)" - משרד החינוך, האגף לחינוך יסודי.

- הצגת רעיונות תוך התאמת הדברים וצורתם לנושא, לנמען ולנסיבות

ניתן להתאים את המקורות ואת המשימות לשונות בין התלמידים

אהבת הארץ

מקורות:

- "כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ונהמת יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת (דברים ח, ז-ח)
- "השמיטה מזכירה לנו שהארץ איננה שלנו כי אנחנו לקחנו אותה בעצמנו- אלא היא של ה', והוא נתנה לנו. בשנה זו יש לנו הזדמנות לחזק את הקשר שלנו לארץ ישראל ולזכור שהיא איננה ארץ ככל הארצות, אלא "ארץ אשר ה' אלוקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יא-יב)

למידה חוץ כיתתית:

הקבוצה העוסקת ב**אהבת הארץ** תראיין אנשים שממעשיהם/פועלם עולה אהבת ארץ ישראל. למשל: עולים שהגיעו לארץ בתקופות שונות, אנשי התיישבות, חקלאים ועוד. הקבוצה תתעד את הזיקה לארץ ישראל והביטוי שלה. לאחר מכן, כל אחד מחברי הקבוצה ינסה להראות כיצד הוא ומשפחתו מבטאים את אהבת הארץ: קניית תוצרת ישראל, טיולים בארץ, חיזוק התיישבות ועוד. בשנת השמיטה אנו דואגים לארץ ע"י זה שאנו נותנים לה לנוח מעבודה, לחזור למצבה הראשוני וכך אנו מבטאים את אהבתנו אליה.

מעורבות חברתית

מקורות:

- הרמב"ם (מורה נבוכים) - "כל עניינה של מצוות שמיטה היא חמלה וחנינה על כל בני האדם. בשמיטה הולכים כל פירות האילן לעניים. בשמיטה כל העבדים העבריים יוצאים לחופשי. בשמיטה מתקיימת שמיטת הכספים וכל מי שהיה לו חוב מתבטל חובו". .."יש מהם חמלה (רחמנות) וחנינה על כל בני אדם, כמו שנאמר "ואכלו אביוני (עניי) עמך"
- הרב קאלישר, ספר הברית, פרשת בהר - "ללמוד מזה שלא יתנשא העשיר על העני, אמרה תורה שבשנה השביעית כולם שווים, יחד עשיר ואביון יש להם רשות בגינות ובשדות לאכול לשבעה"
- שם משמואל משפטים שנת תרע"ו - ...ונראה שזה נמי (=גם) בכלל טעמי מצות השמיטה שלא יעבוד את האדמה כבעל הבית, ושלא יתנהג בפירות שביעית כדרך בעה"ב אלא יהי מופקר לכל, באשר כל חיי האדם תלוי ביבול הארץ, וכשכל אחד מחזיק שדהו לעצמו כבעה"ב זה עצמו מפרידו מזולתו, על כן באה המצווה לסלק שם בעלים מיבול הארץ, ולהיות כל ישראל מתאחדים כאיש אחד חברים נמשכים אחר הפנימיות.

למידה חוץ כיתתית:

הקבוצה העוסקת במעורבות חברתית תחקור ארגונים/עמותות/גמ"חים הפועלים ביישוב שלהם ומסייעים לחלשים בחברה בדגש על דאגה למזון. ניתן להדגים מפעילות של משפחה של תלמיד הקשורה לפעילות צדקה או חסד. חברי הקבוצה יכולים לראיין פעילים ו/או להצטרף לפעילות כמתנדבים או ליזום פעילות של מעורבות חברתית של הכיתה. הקבוצה תתעד את שלמדה ואת ההתנסות כולל רגשות ומחשבות שעלו בעקבות השותפות בפעילות. יש להדגיש שבשנת השמיטה כולם שווים - כל אדם יכול ללכת ולקטוף פירות לצרכיו בשדה, כולם בעלי מעמד שווה והחובות בטלים בשל שמיטת הכספים.

אחריות סביבתית

מקורות:

- בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: "ראה מעשיי כמה נאים ומשובחים הן; וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך [שים לב] שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך". (מדרש קהלת רבה ז').
- בשנת השמיטה אנו מתייחסים לטבע במלוא הדרו ונותנים לאדמה אפשרות לנוח ולחזור למצבה המקורי ללא עבודה בשדה. "וְשַׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שְׁפֹתָ לָהּ".

למידה חוץ כיתתית:

הקבוצה העוסקת באחריות סביבתית תחקור כיצד בישוב מגוריהם פועלים לשמירה על הסביבה. האם יש מודעות בקרב התושבים לחשיבות המחזור? האם הסביבה נקיה? חברי קבוצה זו יכולים ליזום מבצעים לעידוד השמירה על הסביבה בביה"ס. לכבוד שנת השמיטה, אפשר גם לארגן מבצע איסוף בקבוקים ובתוכם להכין עציץ אקולוגי שלא דורש השקיה במהלך השנה. התלמידים יתייחסו להרגלים ביתיים של חסכון במים, מחזור וכו'.

התחדשות רוחנית

מקורות:

- "ועוד טעם, כי לא לעולם יהיו טרודים בעבודת אדמה... וכאשר יפרוק עול עבודה, יעסוק בתורה..." (רמב"ם)
- **תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה ע"ב:** "תנו רבנן ואספת דגנך מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך יכול דברים ככתבן תלמוד לומר ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה".
- **ספורנו עה"ת ספר ויקרא פרק כה:** "שבת לה'. שתהיה כל השנה הבטלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו כמו שכיון בשבת בראשית באמרו שבת לה' אלוהיך: שבת לה'. שגם עובדי אדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה' באופן מה":
- **הרב משה צבי נריה:** "...בעצם ימי המלחמה העולמית השנייה התקיים דיון רחב בפרלמנט הבריטי על שאלת חינוך המבוגרים, נתברר לאנגלים כי חיוני הדבר לשחרר אחת לכמה שנים את האדם העובד ולאפשר לו לימוד והשתלמות. זאת התורה שקיבלנו בסיני הקדימה את מסקנות הדיון הזה בלמעלה משלושת אלפים שנה..."

למידה חוץ כיתתית:

הקבוצה העוסקת בהתחדשות רוחנית תחקור את נושא לימוד התורה בסביבתם וכן את ערך המנוחה בשבת. חברי קבוצה זו יכולים לראיין את רב היישוב, הם יכולים לראיין אנשים המשתתפים בשיעור קבוע ולשמוע מהם מה תורמת להם ההשתתפות בשיעור. הם יכולים לראיין מורה שחזר משבתון ולשאול אותו מה הוא הרגיש ששנת המנוחה והלימודים העניקה לו. התלמידים יתייחסו לנושא לימוד התורה במשפחתם.

למידה אודות ארבעת הערכים באמנה-למידת עמיתים.

לאחר איסוף המידע התלמידים מכינים את הערך שלמדו להצגה בפני חבריהם לקבוצה. בתום תהליך של משוב יבחר התלמיד שייצג את הקבוצה במליאה. מסגרת הזמן לכל הצגת דברים תהיה 3 עד 5 דקות.

- ✓ אחד התלמידים מציג את ההצגה שלו בפני קבוצת העמיתים שעסקה באותו נושא.
 - ✓ העמיתים מאזינים ומקפידים לבחון את הצגת הדברים באמצעות מאגר הרכיבים להצגה מיטבית (בתחתית העמוד).
 - ✓ מנחים את המאזינים לכתוב משוב לרכיבים השונים במהלך ההצגה. אפשר לבקש מכל תלמיד להתמקד בהיבט אחר מהמאגר או לאפשר התייחסות של התלמידים על-פי בחירתם.
 - ✓ מרכזים את ההיגדים, ההצעות וההמלצות של המאזינים בדף משוב שיינתן לתלמיד המציג.
 - ✓ מנחים את התלמידים לשים לב מה למדו בעקבות מהלך ההאזנה וההצגה (תהליך רפלקטיבי)
 - ✓ התלמיד המציג יתייחס ויגיב באופן מילולי לפן של המשוב שקיבל ויגיד מה הוא בוחר לשנות בעקבות המשוב.
 - ✓ התלמידים המאזינים מתייחסים ללמידה שלהם על ההצגה שעליהם לתת בעצמם.
- מהלך דומה ייעשה בקבוצה עם כל אחד מהתלמידים המציגים.
 - בתום המהלך מפעילים שיקול דעת ובוחרים מי מהתלמידים מוכן להציג בפני קהל.
 - נציג מכל קבוצה מציג את הערך של קבוצתו במליאה.
 - **רפלקציה**- התלמידים ישקפו א מהלך הלמידה הן בהיבט התוכן (מה למדו? איזה תובנות?) והן בהיבט החברתי רגשי (כיצד פעלתי במסגרת הקבוצה?)

משוב	מאגר רכיבים להצגת דברים מיטבית	
	הדובר גילה ידע רב בנושא	תוכן
	הדובר עסק בנושא באופן ברור וממוקד	
	הדובר ארגן את הרעיונות בסדר הגיוני	אופן
	הדובר השתמש באמצעים מתאימים לרתק את השומעים	
	הדובר השתמש בלשון תקינה ורהוטה	
	הדובר הקפיד על דיבור בקול רם וברור	
	הדובר עמד במסגרת הזמן שהוקצתה לו	

